

cama iskustva. Napustili su mnogi povjesnog Krista, njegovo Božanstvo, karakter objave u nauci, a i nadahnuće sv. Pisma, a od svega nauka sv. Pisma uzeta je tek gdjejeka činjenica, a sve je drugo napušteno, kano da nije ni objavljeno. Istinu, da Bog opstoji i da je Krist osoba povjesna stavili su na bazu, da ne može slabiju, naime na unutranje osjećaje srca, čuvstva, za koje nema čvrstog dokaza, a Krist i učenici njegovi nijesu ih nikada postavili za dokaze vjere. Život duševni, koji se završuje sa sjedinjenjem s Bogom u ljubavi, ograničili su na neku sigurnost spašenja, neku samosvijest preporoda duhovnoga, dok se prema nauci Kristovoj sastoji u energičnim odlukama volje, koje se temelje na djelotvornoj poslušnosti spram zapovijedi Božjih. Sve ustanove, što ih je Krist ustanovio za uzdržavanje kraljevstva Božjega na zemlji, za čistoću nauka, za uzdržavanje i uvećavanje života milosti, protestanti naprosto ignoriraju, te protiv izričite odredbe Kristove, prepuštena je pojedinome vjerniku potpuna sloboda suda, a kakova obnova iznutra po njima je nemoguća. Protestantizam nosi uvijek na sebi žig opornosti i boja, iz kojega je i potekao. Na mjesto jedne, Kristom postavljene glave, koji ima svoj ugled i vlast od Krista, postavlja protestantizam državnu vlast, koju nije Krist nikada priznao odlučujućom u stvarima vjere, te na mjesto jedinstvenoga, živog organizma pomalja na površinu cio niz individua, koji se ne ravnaju po načelima Kristovim, već po subjektivnim nazorima; to glavarstvo ne čini prema Kristovim odredbama živo tijelo Kristovo, već tek u vanjskoj formi stoje jedan kraj drugoga, da ih svaki lahor vjetra vija i previja po volji. Protestantizam ne drži se Kristovih riječi: tko ima zapovijedi moje i drži ih, onaj je, koji mene ljubi, već žele biti s Kristom sjedinjeni tek slatkim osjećajima, nutrašnjim nadahnućima ne držeći zapovijedi. Agnosticizmu, skepticizmu i relativizmu bezbožne filozofije, koji se opiru svakoj vjeri, pripaja protestantizam elementat vjerske imanencije, po kojoj je kršćanstvo lišeno čvrste obrane, a popunjen sistem modernizma.

Kriza današnja u protestantizmu

nije stadij prelaznog stanja, već posljedica unutrašnje polovičnosti i nedosljednosti, po kojoj reformatorsku Crkvu ne čeka druga sudbina, već ona, koju su proživjele tolike sljedbe krivovjerske prošastih vijekova, da naime ide neizbježivoj propasti svojoj. (Usp. Linzer Quartalschrift 1911. str. 473.—496.)

Dr. M. Beluhan.

Engleska „kraljevska biblija“.
20. ožujka ove godine slavila se u Londonu 300-godišnjica engleske „kraljevske biblije“ „Authorized Version“ kako pripovijeda P. Dr. E. Senter u zadnjoj svesci Quartalschrifta. To je prijevod učinjen po nalogu Jakoba I. od anglikanskih teologa, a objelodanjen po samome kralju 1611., te je propisan za anglikansku državnu crkvu. Svečanosti su prisustvovala glave državne crkve i zastupnici sviju anglikanskih sekta. Kralju je pružio nadbiskup od Canterburya sjajan uzorak prijevoda; ministar predsjednik Asquith pohvalio je djelo kano predragocjeno opće dobro svega engleskoga naroda, a predsjednik sjedinjenih američkih država Mr. Taft protumačio je u svojoj čestitici, kako je ovaj prijevod biblije dva englesko-saska naroda kroz ova tri vijeka tjesnije spajao no ista drugo.

Istina je, da je taj prijevod u vremenu ovih triju vijekova u vjerskom obziru, a i kao pismeni spomenik engleski veoma važan dokumenat bio, a još je i sada; mnogo je doprinio taj prevod tome, da se je u dalekim krugovima engleskoga protestantizma uzdržala vjera u Krista. Danas istina nije više ono, što je prije bila, izvor, zalog, simbol vjerskoga jedinstva, radi racionalizma tolikih anglikanskih sekta, ali je ipak „kraljevska biblija“ u Londonu klasično-literarno djelo engleskoga jezika. Ljepotu i veličajnost dikcije treba da zahvali ta biblija toj okolnosti, što su anglikanski prevodioci upotrebljavali katolički prijevod nov. zavjeta, koji je izdan god. 1582. u Reimsu po katoličkim prognanim teolozima. Anglikanski su učenjaci prvi tu okolnost priznali, te je Dr. Carleton, profesor univerze u Dublinu god. 1902. iznio o tome posebno djelo; drugi njihov teolog ne žaca se priznati, da svaka stranica N. Z. kraljevske biblije pokazuje tragove učenosti katoličkih prevodioca

biblije u Reimsu. (Usp. Linzer Quartalschrift 1911. str. 677.

Dr. M. Beluhan.

Židovsko-kršćanski problem. G. 1900. upravio je Amerikanac George Croly pismo na cijeli niz uglednih Židova sviju strana svijeta, u kojem ih je pitao, što danas drže Židovi o Isusu Nazarejnu. Odgovore na svoje pismo objelodanio je Croly g. 1901. A lani je te odgovore, uz mnoge nove izjave, izdao u njem. prijevodu de le Roi pod naslovom „Neujüdische Stimmen über Jesum Christum“ (Leipzig). Većina Židova drži — ako apstrahiramo od Zionista i talmud-Židova — da je Isus bio veliki učitelj ljubavi spram Boga i čovjeka, izvanredni genij i ideal, pa si ga kao takovog prisvajaju. Tako n. pr. Moritz Lazarus († 1899.) piše „Čvrsto sam uvjeren, da moramo odlučno nastojati, da si stečemo pravo razumijevanje osobe Isusove i odlučno ići za tim, da ga sebi prisvojimo“. Članak o Isusu, koji je napisan u 7. knjizi Jewish-Encyclopedije, pun je počitanja spram osobe Isusove. Iz svijuu izjava proizlazi, da Židovi priznavaju, da je Isus mudrac i učitelj, ali da bi on bio i Mesija i poslanik božji, to naprosto zabacuju. No pod konac 19. a početkom 20. stoljeća bude utemeljen savez pod imenom Eliahabov savez, koji ima zadaću obnoviti onaj odnošaj, koji je u početku kršćanstva opstajao kod krštenih Židova. Taj savez sasna jasno i otvoreno priznaje, da je Isus otkupitelj svijeta, prorok i obećani Mesija. Njegovo poslanje dokazuje taj savez iz starog i novog zavjeta, a sva velika proročanstva proteže na Isusa. O tom, da li je Isus Sin božji, o tom taj savez štiti i ostavlja svakome svoje mnijenje o toj stvari. Riječ Kristovu, kojom kaže, da nije došao razriješiti zakona, jednostrano tumači i drži ju obvezatnom. Ali svaki član tog saveza mora ostati Židov i prema tome ne smije pristupiti k niti jednoj od kršćanskih vjeroispovijesti. To je „židovsko-kršćanski princip, koji će se pomalo“, kako taj savez tvrdi, „razgraniti u religiju čovječanstva i donijeti religijozno indiferentnom vijeku sa strane Izraela sasna nenađanu pomoć“. Te nazore razložio je Eliahab (Bogotražioc) u brošuri „Die hundertjährige Religionskrisis im Ju-

dentume, in ihrer Bedeutung für das jüden-christliche Problem“. (Verlag des Bundes für religiöse Kultur. Berlin, str. 64. Cijena M 1'50).

E. L.

Najnovija pravila za konklave. Papa Pijo X. izdao je nove zakone za izbor pape, kojima se prijašnji donekle mijenjaju. Tim se zakonima točnije uređuje i konklave. Ovamo spada prije svega konstitucija „Vacante Sede apostolica“, izdana istina već 25. XII. 1904., ali široj publici tek godinu dana poznata.

U konklavu dvije su vrsti ljudi: birači i nebirači.

Birači su kardinali. Jedini kardinali imaju pravo birati papu; nitko drugi, pa ni isti ekumenski sabor. Kad bi se desio slučaj, da za vrijeme ekumenskoga sabora umre papa, sabor imađe namah obustaviti sav svoj rad, dok ne bude izabran novi papa i dok taj ne odredi, da sabor nastavi svoj rad. Kardinali stiču pravo birati papu, čim su u konzistoru imenovani, i toga im prava ne otime nikakova cenzura. Jedino oni kardinali, koji su lišeni svoje časti ili koji su se svoje časti uz dovolu papinu dragovoljno odrekli, gube pravo birati papu; toga im prava više ne može podijeliti niti sav sveti zbor.

Konklave se imađe sastati 10 dana poslije smrti pape. Ovaj se rok ne smije produljiti. Tim je zabranjena praksa produljiti rok na 13 dana, kako je to vladalo prije g. 1878. Dok izbor nije gotov, mogu i moraju i nadošli kardinali ući u konklave. Tko ne bi htio ući u konklave ili tko bi od kardinala ostavio konklave prije obavljena izbora (osim u slučaju bolesti), taj gubi pravo birati. Ostavi li tko konklave radi bolesti, nastavlja se izbor bez njega. Vрати li se, može sudjelovati kod izbora. U konklave su dužni ući svi kardinali, kojim to zdravlje dopušta, inače padaju u ekskomunikaciju latae sententiae.

Svi drugi nebirači, koji prate kardinalne u konklave ili koji im tamo služe, zovu se konklavisti. Svaki kardinal smije sa sobom povesti dva konklavista, a ako je bolestan tri (treći je obično liječnik). Službu konklavista ne smije primiti crkveni prelat ni rogiak kardinalov do 2. koljena. Isto tako ne smije kardinal,